

1.1 Begalinės kelionės

Noras pažinti pasaulį, gyvenimo prasmės paieškos ir nuotykių troškimas visais laikais skatino žmones leistis į keliones.

Kelionės žadina žmogaus vaizduotę, padeda įgyti tam tikros gyvenimiškos patirties. Jau daugybę amžių iš kartos į kartą perduodami graikų mitologijos keliautojų žygiai (Heraklio; Odisėjo kelionė namo į gimtąją Itakę) ir patirti nuotykiškai žavi iki šių dienų.

Lietuviai taip pat nuo seniausių laikų leisdavosi į keliones. Jau XVI a. kunigaikštis Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis per visą Europą keliavo iki Egipto ir Jeruzalės. Grįžęs savo nuotykius aprašė knygoje, kuri buvo skaitomiausia visoje Europoje. 1625 m. vienuolis Andrius Rudamina pasiekė Indiją ir Kiniją. Kinų kalba jis parašė ir išleido knygą. XIX a. savo kelionių įspūdžius aprašė žymus keliautojas Matas Šalčius.

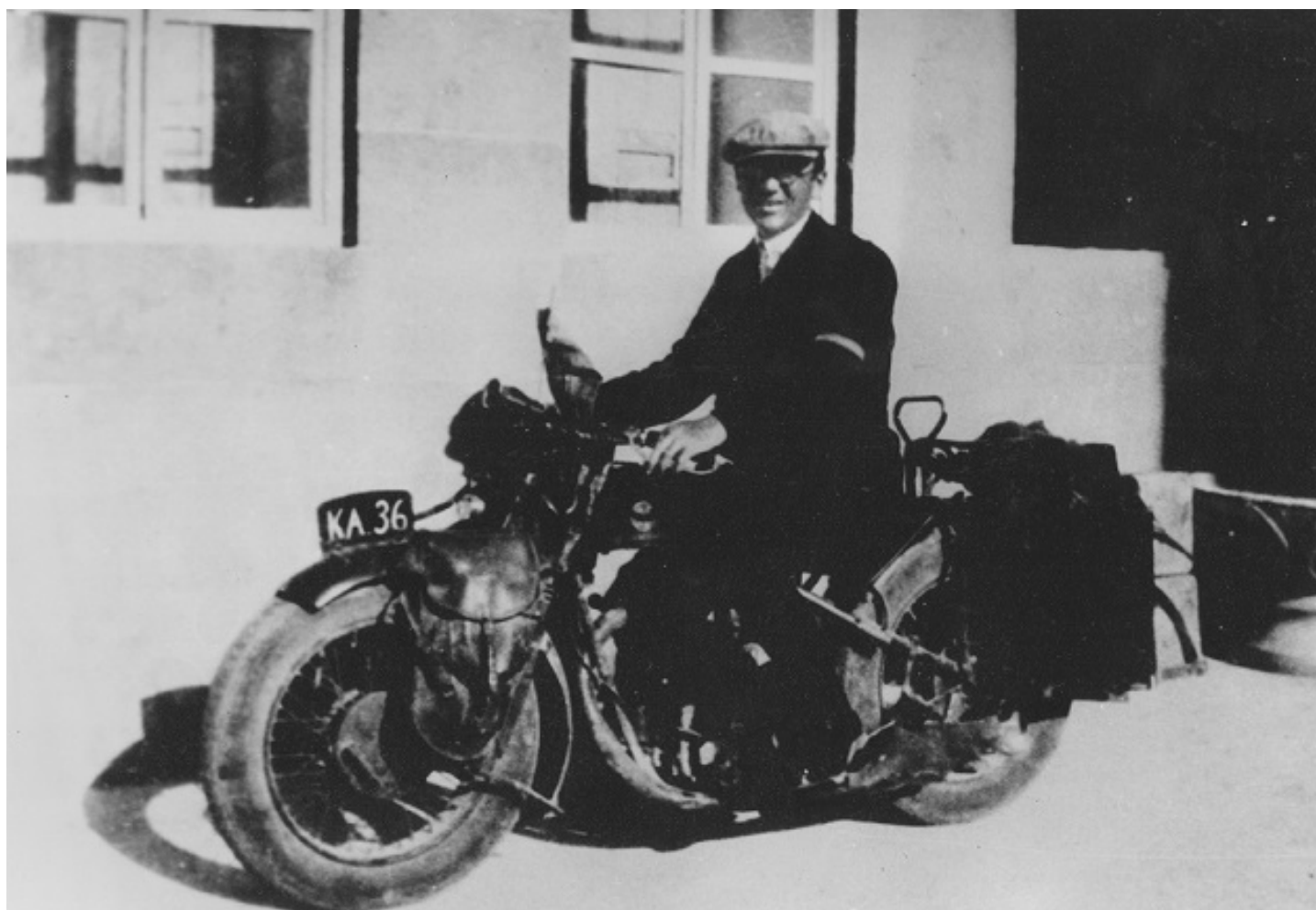

Visas pasaulis pažįsta negyvenamoje saloje atsidūrusį Robinzoną Kruzą ar į stebuklingas šalis patekusį Guliverį.

1.1 Begalinės kelionės

Matas Šalčius – žmogus, daugybėje šalių garsinęs Lietuvą

Matas Šalčius (1890–1940) – mokytojas, žurnalistas, vertėjas, valstybės veikėjas, mokėjęs daug pasaulio kalbų. Į pirmąją kelionę iš Rusijos imperijos pavergtos tėvynės jis išvyko ne savo valia: dalyvaudamas Rusijos mokytojų suvažiavime, viešai pasmerkė caro politiką Lietuvoje ir dėl to buvo priverstas emigruoti. Lietuvai paskelbus nepriklausomybę, M. Šalčius grįžo į tėvynę valstybės ginti ir kurti: kartu su kitais steigė Šaulių sąjungą, redagavo jos žurnalą, telkė pilietinei veiklai šalies mokytojus, o vaikams vertė Hanso Kristiano Anderseno pasakas.

1929-aisiais su Antanu Poška jis motociklu leidosi į kelionę Indijon. Abu keliautojai pasiekė Iraną. Bendrakeleiviui susirgus, M. Šalčius kelionę tęsė vienas – aplankė Indiją, Kiniją, Filipinus. Keliaudamas nuolat rašė reportažus Lietuvos spaudai. Po ketverių kelionės metų, šiuos reportažus sudėjęs, išleido knygą „Svečiuose pas 40 tautų“. Už ją „Spaudos fondas“ M. Šalčių apdovanojo 1 000 litų premija, kurią jis skyrė naujai kelionei – į Pietų Ameriką. Per penkerius metus apkeliavęs Argentiją, Boliviją, Braziliją, Čilę, Paragvajų, Urugvajų, 1940-aisiais staiga susirgęs mirė Bolivijoje.

1.1 Begalinės kelionės

Svečiuose pas 40 tautų

Ketverių metų kelionės po Europą, Aziją ir Afriką aprašymas

„Eina garsas nuo Malburgo...“

Išvykau iš Elbingo į Marienburgą. Motociklas dabar jau buvo pravažinėtas, tai galėjau leisti po 60–70 kilometrų per valandą. Nesurojau* gerai apsidairyti – jau Marienburgas, tas mūsų tautiškoj dainoj apdainuotas Malburgas. Per Nogato upės (vokiškai Nagat), įbėgančios į Vyslą, tiltą įvažiavau į miestą. Šiame mieste yra pasilikusi raudonų plytų milžiniška senovės pilis, kažin kaip nugrimzdusi į žemę paupy. Ši pilis per pustrečio šimto metų buvo kryžiuočių ordino sostinė. Iš čia tatai buvo įsakoma riteriams „joti į rytus“ prieš mūsų senelius. Į čia buvo kviečiama visa Europa padėti įveikti pagonis. Per čia perėjo tūkstančiai lietuvių belaisvių. Šiuos mūrus matė Kęstutis, Jogaila, Vytautas ir keletas kitų kunigaikščių (gražiai aprašytų J. Kraševskio apysakoj „Kunigas“). Daug kartų lietuvių vyčių žirgai gėrė Nogato vandenį, o Malburgo sienos matė jų apgulimą. Nelengvai, matyt,ėjo ordino riteriams, jei šios pilies sienos yra sieksninės ar dar storesnės. Šioj vietoj negalima buvo nesustoti. Apžiūrėjau mūrus. Salėse yra pasilikę tie pat sunkūs, paprasti stalai ir kėdės, kur sėdėjo kryžiuočių magistrai su savo patarėjais ir sprendė „reisu“ į Lietuvą. Po pilim – baisūs požemiai, kur buvo kalinamas Pilėnų kunigas. Žiūrėdamas į šią pilį, galvoju: „Kiek amžių čia pagieža buvo ugdoma, žmonių žudymas skatinamas, ir kas iš to gera išėjo? Ničnieko. Iš blogos sėklos negali išaugti geras vaisius. Štai jau greitai bus tūkstantis metų, kai čia įkurta tai, dėl ko riteriai taip kovojo, bet ar gerovė čia vyrauja? Lenkijos siena, Dacigo valstybėlė, Prūsų atkirtimas nuo Vokietijos ir kiti nesusipratimai sako, kad po tūkstančio metų nuo taikos čia taip pat toli esama, kaip ir tuomet. Senovės prūsai, tiesa, išnaikinti, bet koks ir kam iš to laimėjimas? Niekam! Jei šiandien prūsai tebebūtų, tai jų kalba ir kultūra labai daug padėtų išaiškinti Europos praeitį.

<...>“

*Nespėjau.

1.1 Begalinės kelionės

Patriotų tauta

Vieną dalyką pastebėjau tarp visų čekų – tai didžiavimasis savo valstybe. Jie mano, kad dabartinė jų valstybė yra didelis jų tautos laimėjimas. <...>

Čekai pasižymi nepaprastu savarankiškumu ir tikrumu savim. Kiekvienas jų nuo žemiausio tarno iki pirmutinio valstybės vyro turi savo nuomonę ir savarankiškai sprendžia apie viską. Kiekvienas čekas, neišskiriant jokio luomo, gyvai domisi savo šalies likimu ir politika. Namų tarnas, kur buvau sustojęs, labai protingai kalbėjo apie artimus rinkimus į jų seimą ir apie santykius su kaimynais. <...>

Apsireikalavęs Prāhoje, išvažiavau toliau į pietus. Kelias iš lėto ėmė kilti aukštyn: dabar įvažiavau į Morāvijos kalvas. Pasikėlęs 100–200 metrų nuo Prāhos slėnio, radau ūkanotą, lietingą ir vėjuotą orą. Plentai ir čia buvo apsodinti trešnėm. Išvažiavęs iš Prāhos, kely sutikau pora jaučių pakinkytą vežimą. Važiuotoja buvo jauna, skaistaveidė čekaitė su savo motina. Jos margi jaučiai buvo drūti, stiprūs ir gerai atrodė. Tokios negalima buvo paleisti nenufotografavus. Paprašius, kad sustotų, ji mielai tatai padarė, persiklėstė skepetaitę, kad geriau atrodytų, ir aš savo aparatu nutraukiau pirmą nuotrauką šioj kelionėj. <...>

Dancigo valstybėlėj

Mažytė, bet smarki valstybėlė

Visa Dancigo valstybėlė yra kaip pusė mūsų Šiaulių apskrities. Ją sudaro didelis Dancigo miestas ir uostas prie Baltijos jūros. Kraštas yra kūjagalvio pavidalo. Galvą sudaro Dancigo miestas su Olivos ir Sopoto miesteliais, pagarsėjusiais savo pinigų lošyklomis – „Baltijos Monte Karlo“, įtaisytomis pritraukti lošėjams iš rytų, o uodegą – dideli dvarai su išaugusiom priekurių cukraus dirbtuvėm ir gausingais dvaro darbininkų namukais. Dancigas – smėlio valstybė. Baltijos jūra per amžius iš šiaurės plovė jį smėlį į krantą, o Vysla nešė jį iš pietų ir krovė žiotyse, tai miestas iš trijų pusių, apsuptas baltų smėlio kopų, kaip kokios Sacharos. Kraštas labai primena Marmarės pakraščius ir yra ne kas kita kaip jų tęsinys. Šis kraštas kadaise taip pat buvo senprūsių gyvenamas ir pats miestas vadinęs „Gedainys“, bet atsibrovę į čia mozūrai perdirbo miesto pavadinimą į „Gedansk“ – Gdansk, o vokiškai – į Danzig. Gyventojai dabar jame mišrūs: yra kašubų, kurie, kai kurių spėjimais, yra ne kas kita kaip sumozūrintų prūsų liekanos, vokiečių ir lenkų. Pakeliui užsirašiau kai kurias vietos gyventojų pavardes: Krolski, Šulski, Michalsky, Kopetzky, Wetzky, Orłowsky, Mondry, Pietrusky, Gembalevski ir kiti. Paskaitęs vieno tokio piliečio pavardę, klausiu netoliese stovėjusio piliečio, ar tai esąs lenkas?

1.1 Begalinės kelionės

– Fui, – atsakė. Niekuomet nieko bendra su lenkais neturėjęs, tik jo pavardė kažin kaip buvusi kadaise lenkiškai užrašyta. Šiaip dancigiečiai nedaug kuo tesiskiria nuo dabartinių prūsų, gal kiek plonesni už juos, bet nedaug. Iš viso ko matyt, kad jie neblogai laikosi. Valstybė turi iki 800 000 gyventojų. Jų tarpe gerokas svetimšalių skaičius. Mat miestas nuo Hanzos metų pasiliko „laisvuju uostu“, įsileidžiančiu kiekvieną svetimą pilietį. Jų tad čia ir yra prisirinkę. Dancigo gerovei daug reiškia tai, kad jiems nereikia laikyti kariuomenės ir karo laivyno. Dancigiečiai giriasi, kad jie visai gerai galėtų pragyventi, jei visos Pabaltijo šalys jų prekes laisvai įsileistų. Bet dėl to, kad dauguma tų kraštų jų neįsileidžia, tai jie varu iš jūros nori įsibrauti į tuos kraštus ir bruka į ten savo cukrų ir degtinę.

<...>

Matas Šalčius

1. Perskaitykite ištraukas ir atlikite užduotis.

1. Kokius kelionės įspūdžius pirmoje ištraukoje aprašo keliautojas? Kokio laikotarpio istoriniai įvykiai yra pasakojami?
2. Parašykite, į ką keliautojas atkreipia dėmesį visose aprašytose kelionėse. Ką jis pažįsta, supranta ir perduoda savo krašto žmonėms?
3. Kokią tautą M. Šalčius vadino patriotiška? Kuo autorių sužavėjo šios tautos žmonės?
4. Kuo ypatingas Dancigo miestas? Prie kokios jūros jis įsikūręs?
5. Kuo dancigiečiai skiriasi nuo dabartinių prūsų?
6. Kokiam literatūros stiliui priskirtinos šios ištraukos? Atsakymą pagrįskite pasirinkta citata.

